

dukai útról kiderült, hogy egy természetes vízmosásban fut, épített alapjai nincsenek. A gázvezeték nyomvonalába azonban beleesett a falutól ÉK-re lévő dombon épített középkori templom körítőárkának egy szakasza, melyben 14–16. századi kerámiák, állat- és valószínűleg a templom körüli temetőből származó embercsontok és egy vastárgy mellett egy kovácsoltvas kulcsot találtunk.

Az alapján, hogy a körítőárkot a vízmosásban találtuk, feltételezhető, hogy az út mostani nyomvonala csak a 16. század után alakult ki.

PAP ILDIKÓ KATALIN

147. Kemece, Kállai főfolyás mellett

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, Á

Kemecsétől 3,3 km-re D-re, a Kállai (VII. számú) főfolyás és az út között gyűjtöttünk sok Árpád-kori és kevés őskori cserepet 2002. május 15-én. A lelőhely elhelyezkedése érdekes: főleg azon az alacsonyabb homokterazon fekszik, amelyet K-ról és Ny-ról is homokdombok határolnak (az úttól kb. 200–250 m-re indul). Ugyanakkor a K-i dombor legdélebbi tagján is voltak cserepek.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

148. Kemenespálfa, Zsombékos-dűlő

(Vas megye) Ő

2002. március 13-án a Boba–Jánosháza vasúti nyomvonalkorrekció által érintett területet vizsgáltuk terepbejárásán.

A dűlő szántott talaján őskori pattintott kőeszközöket és kerámiát gyűjtöttünk. A leletek alapján a lelőhely területe mintegy 3 ha.

Részvevők: Derdák Ferenc geodéta, Pap Ildikó Katalin régész, Szilasi Attila Botond régésztechnikus, Pungor Péter gépkocsivezető.

KISS PÉTER – FARKAS CSILLA

149. Kerkafalva–Kerkakutas határa

(Zala megye) Ő

2002. október 24-én és 28-án bejártuk az Alsószenterzsébet, Felsőszenterzsébet, Kerkafalva és Kerkakutas községek területén elhelyezkedő, a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság által tervezett árvízcsúcs-csökkentő tározó helyét.

Az ÉK–DNy irányú leendő gát Alsószenterzsébet belterületének északi szélétől indul, és a Kerka folyó ágait keresztezve a kerkakutasi határban, a 011/11 hrsz. földterületen ér véget. Helyét Alsószenterzsébet határában erdő és rét borítja, ahol leletmegfigyelést nem lehetett végezni.

A tározótér – a Kerka és a Csesztregi Kerka-ág által közrefogott terület – vizenyős rét, ahol szintén nem lehetett leletmegfigyelést végezni. A tározótér északi szé-

lénél, Felsőszenterzsébet határában, a Kerka partjain található szántásokat bejártuk, de régészeti leletet nem találtunk.

A tározótér ÉK-i szélénél, *Kerkakutas és Kerkafalva határán*, az anyaggyerő helynek kijelölt, a Kerkára enyhén lejtő dombon, ÉNy–DK-i hossz tengelyű, 640×130 méteres területen, sok patiscstörredék kíséretében elszórta lehetett nagy mennyiségű apró, kopott, őskori edénytörredéket gyűjteni. Előkerült egy kézi őrlőkő darabja, és egy kopott élű ütőkő is.

A leletek a zalaegerszegi Göcseji Múzeum Régészeti gyűjteményébe kerültek.

A terepbejárásán részt vett Csatlós Rita régésztechnikus.

KVASSAY JUDIT

150. Kesznyéten, 0133/2 hrsz.

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U

2002. szeptember 13-án ismételt bejelentés érkezett a Herman Ottó Múzeumba arról, hogy a vízerómű mögött, attól ÉK-i irányban található telekrészen, az épülő vágóhídtól Ny-i irányban kútgyöngör ásásakor 5 cm vastag hamus réteget találtak.

Szeptember 16-án a helyszínen megállapítottuk, hogy a fenti, 220(K–Ny)×18(É–D) cm nagyságú, 150 cm mély gödörben 110 cm vastagságú(!) humuszréteg alatt egy őskori telepgyöngör alja látszik a metszetben. Mindez a déli és a nyugati profil találkozásánál helyezkedik el, 110-től 150 cm-ig fogható meg. Fekete betöltéséből néhány őskori cserepet és egy pattintott követ szedtünk össze. A betöltés alsó 10 cm-e égett volt, alul vörös réteg, felette hamus, fehér rész. A profilról vázlatot és fotó készítettünk. A gödör az S14 stratigráfiai számot kapta.

CSENGERI PIROSKA

151. Keszthely, Fenékpusztá

(Zala megye) U, R, V, LT, Ró, H

A balatoni kerékpárút nyomvonalába eső lelőhelyen 2002. május 7. és augusztus 30. között összesen 3364 m² felületet tártunk fel, amely magába foglalta az erődötől É-ra lévő sánc és árok átvágását, az erőd É-i falától a 71-es műút K-i oldalán, azzal párhuzamosan a majorba vezető út vonaláig, a korábbi gazdasági út felületét a 71-es műúttól a vasútig, és az erődön kívüli szakaszt a vasúttal párhuzamosan.

A feltárás során a 71-es műút mellett megtaláltuk az É-i erőd falat, a 8. számú épületet, a 4. számú épületet (úgynevezett 1. számú ókeresztény bazilika), a 3. számú épületet (praetorium). Ez utóbbi épülettől D-re, az erőd mértani közepén feltártuk az eddig ismeretlen tetrapilon két K-i pillérét, amelyek alsó, quaderkövekből épített falazata épen megmaradt. A vasútra vezető gyalogúttól D-re egy eddig ismeretlen, pillérekkel megerősített római kőépület ÉK-i sarkát találtuk meg. Ezenkívül feltártunk négy kora vaskori (Ha C) hamvasztásos

és két 9. századi csontvázas sírt, továbbá több római kori gödröt, vermet, kemencét és átvágtunk egy széles, mély árkot.

Az előző szakaszhoz csatlakozó Ny–K irányú szakaszon feltártuk az 1899-ben Csák Árpád által már feltárt úgynevezett A és B épületet. Megállapíthattuk, hogy azokat rosszul mérték be, és eddig ismert alaprajzuk nem volt pontos. Csák Á. még felmenő falakat talált, belső oldalukon márvány ereszű falfestéssel, de naplója végén megjegyezte, hogy a gróf (Festetics Tasziló) elrendelte a falak kibányászását. Ez tökéletesen „sikerült”, a falakat az alapozás aljáig kitermelték, csak a terrazzo padlókat találtuk meg jó állapotban. Az „A” épület K-i oldalán a záró apszist még a római korban visszabontották, és részben ráépítettek egy fürdőt. A feltárt felület K-i szélén a terep erősen lejt. Korábban feltételezték, hogy ezt a részt a Balaton elhaborította a török kori magas vízállás idején. Kibányászva megtaláltuk az erőd K-i falát, és hozzá csatlakozva az egyik külső, kerek tornyot, amelyet 1 m-rel mélyebben alapoztak, tehát már a római korban is itt volt a földnyelv széle. A felület egy részét 1979-ben Erdélyi István már feltárta, szelvényeit megtaláltuk. Az erőd épületein kívül dunántúli vonaldiszes kultúra, Balaton-Lasinja, Ha C, LT D gödröket, vermeket tártunk fel, nagyon gazdag kerámiaanyaggal. Külön említést érdemel egy LT D rostélyos kerámiaégető kemence. A római korból műhelygödröket, gabonás vermeket és kenyérsütő kemencéket találtunk még.

Csák Á. feljegyzése szerint 1888-ban a Balatonszentgyörgy–Keszthely szárnyvasút építésekor római sírokat bolygattak meg, amelyek leleteiből ő is több darabot szerzett meg. A vasúttal párhuzamos szakaszon megállapíthattuk, hogy a töltéshez a földet innen termelték ki, és eközben kerülhettek elő a sírok. Mi már csak a legmélyebbre ásott öt sírt tárhattuk fel újra, mert ezeket is megbolygatták. Ezért mellékletet nem is találtunk bennük.

A feltárásról július közepén légi fotót készítettünk, és ezen jól megfigyelhető, hogy az általunk feltárt felülettől D-re – ahol Csák Á. bizonytalan helyzetű „C” épülete lehetett – két nagyobb kőépület helyezkedik el. A Ny-i két apszissal zárul, a K-i több négyszögletes helyiségből áll.

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és az Ásatási Bizottság 2002 júliusában megtekintette az ásatást.

MÜLLER RÓBERT

152. Keszü, Petőfi utca 171.

(Baranya megye) I

2002. március 28-án telefonon értesítették a múzeumot, hogy a telken (hrsz.: 354) ásott vízvezeték-árokban emberi csontokra leltek.

Helyszíni szemlénken 2002. április 2-án az árok alján a vázat (szakszerűen) kibontva találtuk, a munkások elmondása szerint mellékletet bontás közben nem találtak.

A lelőhely enyhe magaslat, vízjárta laposba hajló domboldal K-i oldala. A temető az M6–56 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalán, az 1131 pont közelében, az 1130 pont között húzódik, a 75. számú lelőhely.

Április 23-án az 1. sírtól 20 m-re K-re került elő a 2. sír. Mindkét sír háton fekvő, nyújtott testhelyzetű, a csontok jó megtartásúak. Az 1. sz. egy felnőtt nő, vaskés melléklettel. A 2. sz. fiatal férfi, melléklet nélkül, ám a közelben egy másikhoz hasonló vaskés került elő.

A sírok kora a leletek alapján nem határozható meg.

NAGY ERZSÉBET

153. Kisgyőr, Gyertyánvölgy

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ú

A Bükk-hegység Diósgyőrhöz közeli erdősegeiben az 1710-es évektől kezdődően gyártottak üveget, amelynek köszönhetően a korábban lakatlan erdősegekben hutatelepülések jöttek létre. Óhután (ma Bükkszentlászló) 1712–1750 között működött az első üveghuta. Utána Újhután (ma Bükkszentkereszt) 1755-ben, Répáshután 1790-ben alapították az üzemet. Ezt 1834-ben Schir József újhutai lakos vásárolta meg, aki a koronauradalomtól bérbe vett Gyertyánvölgybe telepítette át az üveghutát.

A 2001-ben elkezdett és 2002 nyarán is folytatott régészeti kutatások bebizonyították, hogy a gyertyánvölgyi üveghuta az egyik legjobb állapotban megmaradt iparrégészeti lelőhely Magyarországon.

A 2001. évi ásatások nyomán két ház, egy kút és az üzem hulladékdombja („halna”) került napvilágra. Az egyik házban egyedülálló módon teljes épségben megmaradt a búbos kemence, amelynek részletes kibontására 2002-ben került sor. Az épületek feltárása során nagyon sok üvegtárgy, szerszám és kerámia került elő. A maradványok kibontása és dokumentálása után elkezdődhetek a rekonstrukciós munkálatok, amelyek nyomán egy hazánkban egyedülálló ipartörténeti emlékhely született meg bemutató épülettel, információs táblákkal és pihenőhellyel.

A 2002 nyarán folytatott feltárás legnagyobb eredménye, hogy sikerült megtalálni a műhelyépületet, amely méreteinél fogva szinte egyedülálló – nemzetközi viszonylatban is. A több helyiségből álló, közvetlenül a hegyoldal mellé épült épületnek nem is sikerült a teljes alaprajzát ebben az ásatási szezonban megtisztítani az aljnövényzettől. Az épület eddig feltárt részében két igen nagyméretű kemence maradványait találtuk meg. A nyugati részen valaha állt kemence maradványai jobban elpusztultak, míg a keleti részen álló, igen hosszú kemencének még a boltozata is a helyén maradt. A műhelyépületben és közvetlen környékén rengeteg olvasztótégelyt és szerszámtöredéket, valamint üvegszalakot és olvadékot találtunk. Az épület DK-i részén egy aknában nagyon sok vasból készült gépalkatrészt, lemezdarabot és kazáncsavart találtunk; feltételezzük, hogy az üzemi nyilvántartásokból ismert gőzgéphez tartozhattak. A leletek között említésre ér-